

LÄRAR- HANDLEDNING

Odjuren

av Kerstin Lundberg Hahn & Elisabeth Widmark

En handledning av Lina Stoltz

Introduktion

Vad händer när människan missbrukar naturen?

Annie åker med sin moster och morbror, Harald och Emma, till stugan i Trolltjärn. Harald ska snickra på ett jakttorn och Emma och Annie ska spela spel och gå i skogen. Men det blir inte riktigt som de tänkt. Harald säger att Trolltjärn är porten till en annan värld, att människorna bara är gäster i skogen, och att trollen och de underjordiska härskar där. Men de vill inte människorna något illa. För det mesta ...

Odjuren är en naturthriller i grafisk roman-form. Det är läskigt, spännande och samtidigt stämningsfullt. Kerstin Lundberg Hahn har skrivit texten och Elisabeth Widmark har illustrerat, och texten och bilden samspelar och förstärker varandra på bästa sätt.

Om författaren

Kerstin Lundberg Hahn är uppvuxen i Umeå men bosatt i Göteborg. Hon har skrivit ett stort antal uppmärksammade och prisade böcker för barn och unga. Böcker som är fulla med spänning och humor och som passar utmärkt för högläsning. Priser och utmärkelser i urval: Vinnare i Bokjuryn 2012 för *Skuggan i väggen*, Nominerad till Nils Holgersson-plaketten för *Skuggan i väggen* (2013) och för *Lyckokakan* (2014), Vinnare i Bokjuryn 2013 för *Barnkolonin*, En bok för allas vänners läsfrämjarpris 2016, Nominerad till Norrlands litteraturpris för *Pojken från längesen* (2018), Astrid Lindgren-priset 2019.

FOTO: GÖRAN SEGEHOLM

Om illustratören

Elisabeth Widmark är illustratör och konstnär. Hon har illustrerat många barnböcker och nominerades 2023 till Norrlands Litteraturpris för *Vera vem?* skriven av Anna Sundström Lindmark. Hon bor med sin familj i Holmsund utanför Umeå.

FOTO: MALIN GRÖNBORG

Jobba vidare med boken

Odjuren kan användas i flera ämnen inom skolan utöver svenskan och användas som diskussionsunderlag i samband med bland annat geografi, biologi och bild, med fokus på exempelvis miljö och skog/skogsbruk samt bildanalys av illustrationerna. Nedan följer några exempel på punkter från olika ämnens centrala innehåll för årskurs 4–6 i Lgr22 som kan kopplas till *Odjuren*, antingen som fristående lektionsstoff eller som grunden för ett ämnesöverskridande arbete. Då det är så många punkter från det centrala innehållet i svenska samt svenska som andraspråk som kan kopplas till läsningen av boken och diskussionen om den nämns inte dessa ämnen nedan, men svenskämnet har legat som grund för formuleringen av majoriteten av läsförståelsefrågorna. Sedan kommer de ovan nämnda läsförståelsefrågorna kopplade till varje kapitel och slutligen finns det förslag på frågor att diskutera efter läsningen. Frågorna är tänkta att utveckla elevernas läsförståelse och samtidigt väcka läslust. Alla frågor kan användas fristående från varandra. I vissa grupper och vid vissa tillfällen kan det fungera bättre att fokusera på berättelsens handling än att analysera för djupt eller att koppla för mycket till elevers egna erfarenheter.

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGORNA ÄR INDELADE I FYRA KATEGORIER:

- På raderna, som handlar om att hitta svaret i texten.
Det explicita.
- Mellan raderna, att dra egna slutsatser, analysera, inferera och tolka. Det implicita.
- Bortom raderna, att reflektera och tänka mer utanför berättelsen, antingen genom att diskutera i helklass eller mindre grupper. Här görs också kopplingar till elevens egna erfarenheter.
- Bildfrågor, att tolka och analysera illustrationerna.

Lgr22

BILD

- Framställning av berättande och informativa bilder, till exempel serier och illustrationer till text.
- Teckning, måleri, tryck och tredimensionellt arbete.
- Olika element som bygger upp och skapar rumslighet i två och tredimensionella bilder, till exempel linjer, färg och hur kombinationer av dessa kan användas i bildskapande arbete.
- Bilder ur elevernas visuella kulturer som gestaltar identitet, grupptillhörighet och normer.
- Hur bilder påverkar och förmedlar budskap. Ord och begrepp för att kunna samtala om bilders innehåll, uttryck och funktioner.

GEOGRAFI

- Jordens naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och mineraler. Var på jorden olika naturresurser finns och hur människors användning av resurserna påverkar landskapet och människans livsmiljöer.
- Namn och läge på geografiska objekt i Sverige, Europa och världen. Ett urval av hav, sjöar, floder, berg, öknar, regioner, länder och städer.
- Hur val och prioriteringar på individ- och samhällsnivå kan påverka miljön och främja hållbar utveckling.

BIOLOGI

- Människans beroende av och påverkan på naturen med koppling till naturbruk, hållbar utveckling och ekosystemtjänster. Naturen som resurs och vårt ansvar när vi nyttjar den.
- Hur djur, växter och svampar kan identifieras och grupperas på ett systematiskt sätt, samt namn på några vanligt förekommande arter.

Före läsningen

- Beskriv vad omslaget föreställer.
- Vilken känsla får du av omslaget?
- Vilka detaljer är det som ger den känslan?
- Vad gör dig mest nyfiken?
- Vilka färger används på bilden?
- Vad tror du att boken kommer handla om?
- Det står två namn på framsidan. Vilka är de personerna?
(Du kan hitta information om det på sidan 6.)
- Vet du vad den här typen av bok kallas, som kombinerar ord och text? Ta reda på det annars.

Under läsningen

Oavsett om det är högläsning eller tyst läsning kan det finnas behov av att stanna upp och diskutera en del ord och uttryck. Eleverna kan själva också samla på sig svåra ord som sedan kan användas i övningar, och för att göra tydliga kopplingar till andra ämnen.

Läsförståelse-frågor

Sidan 9–20

ORD OCH UTTRYCK

jakttorn, kamin, kraftverk

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Är boken i skriven i första (jag) eller tredje person (han/hon)?
- När på året utspelar sig berättelsen?

Mellan raderna

- Det finns ett tidshopp i texten? Vad menas med det? Hur vet du att det är ett tidshopp?

Bortom raderna

- Vet du var Vindelälven ligger? Ta reda på det annars, och titta på en karta.
- Det finns varken el eller internet i stugan. Har du varit på något sådant ställe? Vad tyckte du om det?

Bildfråga

- Vad tänker du om fågeln? Varför är den med på flera bilder?

Sidan 21–31

ORD OCH UTTRYCK

'na, civilisation, väsen, oknytt

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- När på dygnet kommer de fram till stugan?

Mellan raderna

- Vem låtsas vara ett odjur?

Bortom raderna

- Vad menas med att bete sig som en gäst?

Bildfråga

- Vilken känsla ger bilden på sidan 31? Vad ger den känslan?

Sidan 32–45

ORD OCH UTTRYCK

joker

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Nämn två saker i texten som visar att det inte finns el där de är.
- På ett ställe i texten används en liknelse. Det är när något beskrivs genom att man liknar det med något annat. Vilken är liknelsen?

Mellan raderna

- Hur gör Annie för att inte skrämman upp sig när hon sitter på dass?
- Vad menas med att hjärtat slår en volt?

Bortom raderna

- Gillar du kortspel? Vilka kortspel gillar du? Har du spelat plump någon gång?

Bildfråga

- Bilder kan ha olika perspektiv. Jämför sidan 43 och 45 och förklara hur perspektiven skiljer sig åt.

Sidan 46–59

ORD OCH UTTRYCK

prilla, avverkning, kalhygget, massaker

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Varför blir det ingen svampplockning?
- I texten finns flera liknelser. Välj ut den du tycker är bäst.

Mellan raderna

- Vad menas egentligen med extra händer?

Bortom raderna

- Man kan göra olika saker i skogen: plocka svamp, jaga, titta på djur och fåglar med mera. Vad gör du helst i skogen?

Bildfråga

- På sidan 51 syns ett djur. Vad är det för ett djur? Tror du att personerna i boken ser djuret eller tror du att djuret ser dem?
- Jämför Haralds ansiktsuttryck på sidorna 52, 53 och 58, vilka olika känslor uttrycker han?
- Bilden på sidan 57 har ett lite annorlunda perspektiv. Vilket?

Sidan 60–73

ORD OCH UTTRYCK
myr, kåda

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Varför är Annie upprörd?
- Vad tänker Annie att grästuvorna ser ut som?

Mellan raderna

- Varför håller sig Annie så nära att hon hör Emma och Harald?

Bortom raderna

- Varifrån tror du att den viskande rösten kom? Var den på riktigt eller var den i Annies fantasi?
- Finns det några träd i närheten av skolan? Gå ut och känn på det. Blunda och koncentrera dig på exakt hur stammen känns mot din hand. Jämför olika träd med varandra. Beskriv det sedan med egna ord.

Bildfråga

- Alla färger är svartvita, men det finns förstås en massa färger i berättelsen ändå. Vilka färger kan du tänka dig på bilden på sidan 60?
- På sidan 62 är motiven ovan jord och under jord inte i samma skala, alltså storleksförhållande? Vad menas med det? Varför är det så?
- Hur har illustratören gjort för att få fram känslan av ensamhet på sidan 68?

Sidan 74–87

ORD OCH UTTRYCK
de underjordiska

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vem har bestämt att skogen ska huggas ner?
- Vad säger skogsarbetaren som gör Harald upprörd?

Mellan raderna

- Varför berättar inte Annie att hon gick vilse?
- Vad menas med att bita sig över knogen? När gör man det?

Bortom raderna

- Har du någon gång gått vilse? Vad ska man göra om man tappar bort sig i naturen? Vad ska man göra om man tappar bort sig i stan?

Bildfråga

- Vem säger att det är fint väder? Hur vet du att det är den personen som säger det?

Sidan 88–101

ORD OCH UTTRYCK
vittra

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vad är konstigt med spåren i snön?
- Varför tror Emma att Annie har feber?

Mellan raderna

- Vad är konstigt nästa morgon när Annie vaknar? Nämn två saker.

Bortom raderna

- Vilken känsla tror du Annie har när hon går iväg från stugan?
- Varför hade snön inte smält i skuggan?

Bildfråga

- Titta på bilden på sidan 99. Vilken del av texten passar ihop med den bilden?

Sidan 102–112

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vad lyssnar Annie efter?
- Vad känner Annie för något vasst på armen?

Mellan raderna

- Varför vill Annie sjunga? Varför är rösten kraxig?

Bortom raderna

- Påminner varelserna dig om någon annan bok eller någon film? Har du läst om eller sett något liknande förut?

Bildfråga

- Bilderna på dessa sidor är ur olika perspektiv. Ur vems perspektiv? Varför tror du illustrationen gjort på det sättet?

Sidan 113–125

ORD OCH UTTRYCK

kvicksand

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Varför springer inte Annie ifrån varelserna igen?
- Vad får handen att släppa taget om hennes hals?

Mellan raderna

- Vad menas med att något gungar som kvicksand?

Bortom raderna

- När man blir riktigt rädd kan man reagera på olika sätt? Ge exempel på vad man kan göra och hur kroppen kan kännas. Monster i olika berättelser har ofta likheter med varandra. Hur gör man en varelse läskig?

Bildfråga

- På sidan 122 finns en bild som är nästan helt svart. Hur tolkar du den? Varför finns den med?

Sidan 126–138

ORD OCH UTTRYCK

banade väg, tjärn

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Hur märker Annie av jätten innan hon ser den?

Mellan raderna

- Vad är det som får marken att skaka?

Bildfråga

- Läsaren ser jätten innan Annie gör det. Förklara hur.

Sidan 139–153

ORD OCH UTTRYCK

skövla, sabla, palt, maskinist

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vad tycker Annie om att åka på jättens axlar?
- Vad blir skogsarbetaren rädd för?

Mellan raderna

- Jätten säger: "För vi ser er"? Vilka menar han? Vilka är *vi* och vilka är *er*?

Bortom raderna

- Jätten säger att oknyttan inte gör skillnad på olika människor. Har du varit med om det i verkligheten, att man inte ser på personer som individer utan att man dömer en viss grupp? Har du själv tänkt så någon gång, att du glömt se personer utan bara ser en grupp?
- Jätten ser otäck ut, men är snäll. Har du läst någon bok eller sett någon film där det varit så, att någon som sett otäck ut visat sig vara snäll? Och tvärt om: att någon som sett snäll och fin ut visat sig vara elak?

Bildfråga

- Hur stora verkar oknyttan vara i jämförelse med människorna och med jätten?

Sidan 154–162

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vad gör jätten med skogsarbetaren?

Mellan raderna

- Ibland skriver författare någon detalj som kommer tillbaka senare i berättelsen och visar sig vara viktig. Ge ett exempel.
- Vem säger: ”Ska du vakna, Annie?”?

Bildfråga

- Vad betyder det ljusa på bilden på sidan 161?

Sidan 163–172

ORD OCH UTTRYCK

med nöd och näppe, dilla

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vilka bevis finns för att allt verkligen hände på riktigt? (detta är även en bildfråga)
- Vilka personer i berättelsen tror på att jätten och oknyttan var på riktigt?

Bortom raderna

- Emma tror att det Annie upplevde berodde på feber. Har du någon gång varit så sjuk att du yrat?
- En del gillar vetenskapliga förklaringar på saker, andra vill hellre tro på det övernaturliga. Tror du att jordbävningen egentligen var jätten som sprang eller tror du att det var en jordbävning på riktigt och att jätten var en fantasi?

Bildfråga

- Titta på bilden på sidan 169? På ett sätt är det en enda bild och på ett sätt är det två bilder. Förklara.

Sidan 173–181

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Emma säger något om bron till Trolltjärn. Vad?

Mellan raderna

- På vilken sida är det ett tidshopp igen, till nutid?
- Varför påpekar Annie att Emma ”är ganska pigg”?

Bortom raderna

- Har du något minne som du tror att du aldrig kommer att glömma bort, hur gammal du än blir? Finns det något du hoppas komma ihåg så länge du lever?

Bildfråga

- Varför är det två bilder av Annie i slutet?

Efter läsningen

- Vad gillade du mest med boken?
- Fanns det något du inte gillade?
- Tycker du att boken har en passande titel? Kan du hitta på några alternativa boktitlar?
- När var det som mest spännande?
- Har du läst något annat av författaren?
- Är det något i boken du funderar på eller undrar över som du inte har fått svar på?
- Om det kom en uppföljare, vad skulle den kunna handla om?
- Hur skulle du beskriva boken för en kompis?
- Hur är språket i boken? Lätt eller svårt? Är det långa eller korta meningar?

Uppgifter

Två förslag på uppgifter som eleverna kan göra kopplade till boken.

Bilduppgifter

- Du har säkert sett foton och målningar där motivet även speglas i vattenytan. (Som på sidorna 25 och 179.) Rita/måla en sådan bild.
- Välj en av illustrationerna och rita av den (eller delar av den) med blyerts. Titta hur illustratören har använt pennstreckens riktning och skuggor.
- Välj en av illustrationerna och gör en version i färg, med till exempel kritor eller vattenfärg.
- Kan du känna igen spår efter några djur i snön? Rita dem du kan eller ta reda på fem olika djurspår och rita dem. Lär dig sedan dessa fem.

Skrivuppgifter

- Titta på bilden på sidan 18. Tänk dig att du är fågeln. Skriv i jag-form vad du upplever. Vad ser, hör, känner och tänker du?
- Titta på sidan 32 och läs texten. Bygg ut berättelsen genom att skriva en scen som innehåller en dialog mellan Annie och Emma på 10–15 repliker. Den ska börja med: "Ska vi spela kort?".
- Titta på bilden på sidan 61. Skriv en inre monolog, alltså som att du tittar in i Annies hjärna och följer hennes tankar.
- Titta på sidan 180. I bakgrunden anas en figur med ögon. Om Annie kunde prata med oknyttet, vad skulle hon säga?